

Τον 8ο αιώνα στην ηπειρωτική Ελλάδα, τα νησιά του Αιγαίου, τα μικρασιατικά παράλια, αλλά και στη Ρόδο και την Κρήτη, πολλές θέσεις που δεν είχαν ποτέ κατοικηθεί, ή - το συνηθέστερο - που είχαν εγκαταλειφθεί από τα τέλη της ΥΕ III Γ, εμφανίζονται σαφώς αφιερωμένες σε θρησκευτικούς σκοπούς.

Εκείνο ωστόσο που αποδεικνύει πως η μείωση των ενδείξεων λατρευτικής ζωής προϋποθέτει και μια νέα στάση απέναντι στο ιερό στοιχείο, καθώς και οι θρησκευτικές συνήθειες εξελίσσονται σε πιο αυτόνομη και ιδιαίτερη συνιστώσα της κοινωνικής ζωής, είναι το εξής: ενώ οι προσφορές που βρέθηκαν στους τόπους λατρείας της Γεωμετρικής Εποχής απετίθετο συνήθως και στους τάφους, στις περισσότερες περιοχές της Ελλάδας, των πόλεων η πρακτική αυτή σταματά κατά τα τέλη, και σε ορισμένες περιπτώσεις ήδη από τα μέσα του 8ου αιώνα. Τα προσωπικά κοσμήματα (περόνες, πόρπες) συσσωρεύονται στα ιερά από τον 9ο αιώνα. Τα χάλκινα σκεύη είναι μάλλον σπάνια στα ταφικά έθιμα. Στην Πελοπόννησο, οι τελευταίοι ενταφιασμοί πολεμιστών με όπλα ή την πανοπλία και τους οβελούς των ανάγονται στα τέλη του 8ου αιώνα, ενώ από τον 7ο και αυτά τα αντικείμενα αφιερώνονται στα ιερά.

Η ελληνική κοινωνία φαίνεται να εκφράζει μια νέου τύπου αφοσίωση προς τους θεούς της, με μορφές που επιδιώκουν να διαρκέσουν στον χρόνο. Ταυτόχρονα η εξέλιξη ορισμένων προσφορών (κυρίως των χάλκινων αντικειμένων) προς μορφές όλο και πιο επιδεικτικές, αλλά σε περιορισμένο αριθμό ιερών, δείχνει ότι στους κόλπους της αριστοκρατίας αναπτυσσόταν ολοένα και πιο έντονος συναγωνισμός στο θρησκευτικό επίπεδο.

Το ίδιο φαινόμενο επιβεβαιώνει και η τρίτη όψη των λατρευτικών αυτών μεταβολών: η γενίκευση του ιερού, νέα διάταξη ενός χώρου με θρησκευτική αποκλειστικά λειτουργία.